

2012. gada 24. maijs
Reģ. Nr. 1-5.2./65

Pārresoru koordinācijas centram

Par Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020. gadam melnrakstu

Latvijas Dabas fonds pievienojas Vides konsultatīvās padomes š.g. 24. maijā nosūtītajā vēstulē Nr. 1-18 paustajam viedoklim un vērš Jūsu uzmanību, ka fokusējoties vienīgi uz ekonomikas izaugsmi, pašlaik NAP nav iekļauti nosacījumi, lai nepieļautu dabas kapitāla noplicināšanu un izšķērdēšanu, kā arī pasākumi, kas ir nepieciešami, dabas kapitāla kvalitātes saglabāšanai

Papildus Vides konsultatīvās padomes konceptuālajiem priekšlikumiem ierosinām arī labojumus pašreizējā NAP melnrakstā:

1) [192] Domājot par uzņēmējdarbības attīstību, nepieciešams intensīvāk izmantot ik hektāru vai kubikmetru mums pieejamo resursu platībās, kas nav nozīmīgas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai. Nav pieļaujams, ka lauksaimniecības zeme aizvien netiek izmantota un aizaug. Tādēļ ir jāpielieto visi pieejamie valsts un pašvaldību ietekmes instrumenti, lai, vienlaikus nodrošinot vides kvalitāti un aizsargājamām dabas vērtībām atbilstošu apsaimniekošanu, atbalstītu tos, kas ražo, un vērstos pret tiem, kas šos resursus neizmanto efektīvi.

Pamatojums: Nekādā gadījumā nav pieļaujama vides kvalitātes pasliktināšanās Latvijā kopumā, kā arī ražošanas intensifikācija bioloģiskajai daudzveidībai un vides kvalitātei nozīmīgās platībās, piemēram, Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamajos biotopos, vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslās. Bez tam daļa aizsargājamo dabas vērtību, piemēram, bioloģiski vērtīgie zālāji, ir tieši atkarīgi no pastāvīgas un pareizas apsaimniekošanas.

2) [211] Mērķis 3: Nodrošināt tādu koksnes izstrādājumu ar augstu pievienoto vērtību eksportu, kas 2020.gadā veidotu XX% no kopējās Latvijas eksporta vērtības.

Pamatojums: Kategoriski nav pieļaujams norādīt vispārēju koksnes eksporta vērtību, kas ietver arī apaļkokus u.c. izstrādājumus ar zemu pievienoto vērtību.

3) Kā prioritātes "Izaugsmi atbalstošas teritorijas" mērķu sasniegšanas indikatorus ir jāizvēlas arī rādītāji, kas liecina par dabas kapitāla kvalitāti (skat., piemēram, NAP prioritāšu pamatojuma ziņojumu un tam sniegtos Latvijas Dabas fonda priekšlikumus). Pretējā gadījumā netiek vērtēta mērķa "Saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas" sasniegšana.

4) [236] Saimnieciskā darbība pati par sevi ne vienmēr nozīmē automātisku dabas kapitāla vērtības samazināšanos. Atsevišķos gadījumos augsta bioloģiskā daudzveidība ir senatnīgas vai saudzīgas saimnieciskās darbības rezultāts, kas var tikt uzturēta tikai ar atbilstošām saimnieciskām aktivitātēm.

Pamatojums: Tikai retumis ir taisnība, ka relatīvi augstāka un stabila bioloģiskā daudzveidība rodas un pastāv dabas un cilvēka mijiedarbībā. Tas nav vispārināti attiecināms uz saimnieciskās darbības ietekmētām vietām kā tādām, jo īpaši tas nav attiecināms uz mūsdienu industriālās (konvencionālās) mežsaimniecības un lauksaimniecības darbības telpu. Vietas, kur augsta bioloģiskā daudzveidība ir tieši cilvēka un dabas mijiedarbības pozitīvs rezultāts – kur varam teikt, ka, ja cilvēka darbības tur nebūtu, tad daudzveidība būtu mazāka, ir senatnīgā veidā uzturēti dabiskie zālāji un parkveida pļavas un meža ganības, kas visi kopā aizņem ap 0,3% no mūsu valsts teritorijas. Šīs platības papildinās līdz 1% no Latvijas teritorijas, ja pievieno zālājus, kur mērenāka saimniekošana ļauj pastāvēt pasaulē apdraudētiem putniem un citām dabas vērtībām, kas izzustu intensīvāk apsaimniekotā vidē. Tik nelielā Latvijas daļā koncentrējas lielākā daļa no ES Sugu un biotopu un Putnu direktīvas objektiem, kas saistāmi ar lauku ainavu. Ekonomikas griezumā šīs teritorijas ir principiāli atšķirīgas no klasiskās izpratnes par ražojošu lauksaimniecības vai mežsaimniecības platību, pat atšķirīgas no bioloģiskās lauksaimniecības idejas, kas faktiskajā izpausmē centrējas uz cilvēkam veselīgākiem produktiem un mazāk piesārņotu vidi. Šeit galvenais zemnieka vai mežsaimnieka saražotais produkts ir pati dabas vērtība – retas augu un dzīvnieku sugas, reti biotopi, kultūrvēsturiska vide. ES sabiedrība šo produktu „pērk” ar tādiem Lauku attīstības programmas maksājumiem kā Meža vides maksājumi, Agrovides maksājumu apakšpasākumu Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos. Bez šaubām, ilgtspējas skatījumā nav vēlams, ka šīs platības „pelna” tikai no maksājumiem par dabas vērtību uzturēšanu, jo tajā slēpjas risks pārāk lielai atkarībai no politiskiem lēmumiem. Ir mērķtiecīgi jāveicina, lai šajās platībās, saudzējot trauslās dabas vērtības, tomēr tiek ražoti arī tradicionālie lauksaimniecības produkti un sabiedrība izprastu šo produktu ekskluzivitāti, vai arī šīs vietas jāattīsta par izglītības un atpūtas uzņēmējdarbības objektiem. Šī mazā Latvijas teritorijas daļa ir vide, kuras obligāta pasargāšana un atbilstoša apsaimniekošana izriet no starptautiskām saistībām un mūsu pašu likumiem, bet vienlaikus tā ir arī vide, kurā attīstīties t.s. „Pro-biodiversity business” – biznesam, kurā, jo vairāk uzņēmējs veicina bioloģisko daudzveidību, jo augstāki ir viņa ienākumi. Visā pārējā mūsu valsts telpā, kur notiek saimnieciskā darbība, nerodas stabilas augstas daudzveidības sistēmas, tur bioloģiskā daudzveidība pastāv tik lielā mērā, cik tā spēj sadzīvot/paciest konkrētās saimnieciskās darbības ietekmi vai arī ir rezultāts tam, ka saimnieciskā darbība uz laiku ir pārtraukta vai kļuvusi mazāk aktīva.

5) Iesakām plānu papildināt ar jaunu punktu:

[NNN] Līdztekus ekoloģiskajai vērtībai bioloģiskajai daudzveidībai un tās nodrošinātajiem pakalpojumiem ir ievērojama ekonomiskā vērtība, kas reti tiek novērtēta tirgū. Bioloģiskajai daudzveidībai netiek noteikta cena, un tā netiek atspoguļota grāmatvedības pārskatos, tāpēc bieži vien tiek upurēta, lai apmierinātu konkurējošas prasības uz dabu un tās izmantošanu. Bioloģiskās daudzveidības ekonomiskā vērtība ir jāņem vērā lēmumu pieņemšanā un jāatspoguļo grāmatvedības uzskaites un pārskatu sistēmās.

Pamatojums: Atbilstoši ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijai Latvijai līdz 2014. gadam ir jāpabeidz īpaši aizsargājamo dabas vērtību, ekosistēmu un to pakalpojumu stāvokļa kartējums, līdz 2020. gadam ir jāaptur ES dabas aizsardzības tiesību aktu aptvertu sugu un dzīvotņu stāvokļa pasliktināšanās un jāpanāk to stāvokļa ievērojamu un izmērāmu uzlabošanos, jānodrošina ekosistēmu un to pakalpojumu uzturēšanu un uzlabošanos, veidojot zaļo infrastruktūru un atjaunojot vismaz 15 % degradēto ekosistēmu. Bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai Latvijai ir pieejami līdzekļi no ES kohēzijas politikas finansējuma, līdzekļi ir pieejami Lauku attīstības programmas ietvaros, taču nepieciešama efektīvāka un mērķtiecīgāka šo līdzekļu apguve. Jāveicina novatoriski finansēšanas mehānismi, tostarp uz tirgus principiem balstītu instrumentu izstrāde un izmantošana. Īpaši aktuālas ir divas finansēšanas vajadzības. Pirmā attiecas uz vajadzību nodrošināt adekvātu finansējumu, lai pilnībā izveidotu ekoloģiski funkcionālu Natura 2000 teritoriju tīklu. Šajā nolūkā jāizstrādā Natura 2000 teritoriju un to ekoloģiskās integritātes daudzgadu plāni saskaņā ar prioritārās rīcības plāniem, kas paredzēti

Biotopu direktīvā. Otrā attiecas uz Nagojas konferences vienošanos par bioloģiskās daudzveidības aizsardzības uzdevumiem.

6) Attiecībā uz iepriekš minēto iesakām rīcības virzienam "Dabas un kultūras kapitāla apsaimniekošana" pievienot šādus mērķus:

[NNN] Mērķis N Līdz 2015.gadam ir pilnībā apzinātas Eiropas Savienības un Latvijas dabas aizsardzības tiesību aktos ietvertās dzīvotnes un sugas, kam nepieciešamas speciālas pastāvīgas apsaimniekošanas vai atjaunošanas darbības, un tām ir nodrošināta iespēja saņemt adekvātu finansiālu ES vai nacionālu atbalstu šo darbību veikšanai vai arī šādas darbības ir kļuvušas ekonomiski iespējamās saistībā ar uz tirgus principiem balstītiem instrumentiem. Uz to pašu laiku ir izstrādāts un uzsākts attiecīgo dabas vērtību atjaunošanas un uzturēšanas ekoloģiskās efektivitātes monitorings.

[NNN] Mērķis N Apturēt ES dabas aizsardzības tiesību aktu aptverto sugu un dzīvotņu stāvokļa pasliktināšanos un panākt to stāvokļa ievērojamu un izmērāmu uzlabošanu, lai līdz 2020. gadam sasniegtu to, ka salīdzinājumā ar pašreizējo situāciju i) par 100 % vairāk dzīvotņu novērtējumu un par 50 % vairāk sugu novērtējumu, ko veic saskaņā ar Biotopu direktīvu, liecina par labāku aizsardzības statusu un ii) par 50 % vairāk sugu novērtējumu, ko veic saskaņā ar Putnu direktīvu, liecina par drošu vai labāku stāvokli.

Kā minētajiem mērķiem atbilstoši pasākumi ir jāparedz:

[N] Ekosistēmu un to pakalpojumu stāvokļa novērtēšana un kartēšana līdz 2014. gadam

[N] Ekosistēmu pakalpojumu ekonomiskās vērtības novērtēšana un iekļaušana grāmatvedības uzskaites un pārskatu sistēmā līdz 2020. gadam

[N] Ekosistēmu un to pakalpojumu uzturēšana un uzlabošana, veidojot zaļo infrastruktūru un atjaunojot vismaz 15 % degradēto ekosistēmu līdz 2020. gadam.

Iespējamais finansējuma apjoms ir jāaprēķina sadarbībā ar VARAM un ZM un ir jāparedz no pieejamajiem ES fondu u.c. starptautisku projektu un valsts budžeta līdzekļiem.

7) Iesakām no plāna izslēgt rīcības virziena darbības rādītāju "mežainums" (mežu platība, % no kopējās valsts teritorijas).

Pamatojums: a) šis rādītājs neuzrāda koksnes resursu daudzumu/pieejamību, kā arī tas vedina domāt, ka mežainuma pieaugums ir pozitīvs rādītājs – taču valsts kopējā telpa ir vienota un ierobežota un mežainuma pieaugums nozīmē lauksaimniecības platību samazinājumu, kas var arī nebūt labi, b) šis rādītājs neuzrāda bioloģiskās daudzveidības stāvokli, jo mežainuma pieaugumā tiek ieskaitītas arī intensīvi apsaimniekotas platības ar zemu vai pat negatīvu nozīmi bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā, kā arī šī rādītāja pieaugums var nozīmēt lauksaimniecības ainavai raksturīgās bioloģiskās daudzveidības samazinājumu.

Tā vietā attiecībā uz koksnes resursiem iesakām izmantot rādītāju "Koksnes kopējais daudzums (kubikmetros) mežos, kuros nav aizliegta galvenā cirte".

8) Attiecībā uz bioloģisko daudzveidību iesakām izmantot rādītājus:

a) labvēlīgā aizsardzības stāvoklī esošu ES nozīmes biotopu daudzums % no valsts kopplatības (šis rādītājs rāda relatīvi dabiskāko Latvijas dabas telpas daļu, biotopi tiek noteikti pēc visā ES vienotiem principiem – tātad tas ir relatīvi labi salīdzināms ar citām valstīm, un Latvijai jau tagad periodiski jāsniedz ziņojums EK par šo rādītāju, tātad ir iestrādes),

b) lauku putnu indekss (rādītājs, kas ES tiek izmantots jau līdz šim un ko arī Latvija jau vairākkārt noteikusi),

c) Aiči (Aichi) bioloģiskās daudzveidības aizsardzības 11.uzdevumam atbilstoši aizsargātas un apsaimniekotas platības % no valsts kopējās platības. (Šis rādītājs ir Latvijai saistošs no Nagojas konferences starptautiskās vienošanās un to, kā uzdevumu paredz arī ES bioloģiskās daudzveidības stratēģija. Uzdevuma angļiskais teksts: By 2020, at least 17 per cent of terrestrial and inland water, and 10 per cent of coastal and marine areas, especially areas of particular importance for biodiversity and ecosystem services, are conserved through effectively and equitably managed, ecologically representative and well connected systems of protected areas and other effective area-based conservation measures, and integrated into the wider landscapes and seascapes.)

9) [240] Mērķis 2 Radīt tādus lauksaimniecības zemju apsaimniekošanas nosacījumus, kas ļaus līdz 2020. gadam apsaimniekot XX% lauksaimniecībā izmantojamās zemes, nepasliktinot vides kvalitāti un nesamazinot bioloģiski vērtīgo zālāju platības.

Pamatojums: kategoriski nav pieļaujama intensīvi ražojošu aramzemju ierīkošana bioloģiski vērtīgo zālāju platībās.

10) [243] Klimata pārmaiņu ietekmes radīto vides risku, t.sk. plūdu, jūras un upju krasta erozijas risku samazināšana un novēršana esošām apbūves teritorijām un infrastruktūrai.

Pamatojums: Pašreizējā melnraksta versijā nav saprotams, kādi konkrēti pasākumi tiek plānoti. Vēršam uzmanību uz to, ka plūdu, jūras un upju krasta erozijas riskus, kas neapdraud apbūves teritorijas vai infrastruktūras objektus, nav nepieciešams novērst no ekoloģijas viedokļa, kā arī to nav iespējams izdarīt apjoma un nepieciešamā finansējuma dēļ.

Ar cieņu

Ģirts Strazdiņš, valde

Brakmane, 67830999
ldf@ldf.lv